

המשך ביאור למס' תמורה ליום שלישי עמ' א

1 קָרְבַּן יְחִיד וּבֵינָן קָרְבַּן צִבּוּר, וּבֵינָן קָרְבַּן מִזְבֵּחַ וּבֵינָן קָרְבַּן בְּדֶק תְּכֵימָה,
2 שֶׁבְכֹל אֵלּוּ נוֹהֵג דִּין תְּמוּרָה. תִּלְמוּד לֹאֵר בְּמַעֲשֵׂר בַּהֲמָה 'לֹא יִבְקַר'
3 וְגו'. וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּבִיאֹר דְּרִשָּׁה זֶה, וְהָרִי מַעֲשֵׂר בְּכֹל כֹּל
4 הַקֶּרְבָּנוֹת הָיָה, וְלִמָּה יֵצֵא לְהַכְתֵּב בּוֹ שׁוֹב דִּין תְּמוּרָה, לֹאֵר לָךְ, מֵה

5 מַעֲשֵׂר בַּהֲמָה שֶׁהוּא קָרְבַּן יְחִיד, וְהוּא קָרְבַּן הַקֶּרֶב לְמִזְבֵּחַ, וְהוּא
6 דְּבָר שְׂכָא בְּחֻזְקָה, וְהוּא דְּבָר שְׂאִינֵי בְּשׁוֹתְפֹת נִשְׁכָּן בַּהֲמָת שׁוֹתְפִים
7 פְּטוּרָה מִמַּעֲשֵׂרוֹ, אִם כֹּל קָרְבַּן יְחִיד, וְקָרְבַּן מִזְבֵּחַ, וְדְבָר שְׂכָא
8 בְּחֻזְקָה,

58 להביאה, אינה עושה תמורה.
 59 מקשה הגמרא: מאי קסבר רבי שמעון, אי קסבר לה כמאן דאמר
 60 שמונתות דמי הקרבנות לנדבת צבור אולי – הולכים, פשיטא
 61 דעולה הבאה מן המותרות לא עבדה – עושה תמורה, דהא כבר
 62 מבואר במשנתנו שאין תמורה בקרבנות צבור. אלא בהכרח צריך
 63 לומר שרבי שמעון סבירא ליה כמאן דאמר שמונתות דמי
 64 הקרבנות לנדבת יחיד אולי, והיא קריבה לשם מי שהקדיש מעות
 65 אלו ולא לשם הציבור. על כן בא ההיקש למעשר למעט נדבה זו,
 66 שאפילו שהיא קרבן יחיד מכל מקום אינה עושה תמורה, לפי שאינה
 67 דבר שבא בחובה. אך עדיין יש להקשות, שהרי מאן שמעת ליה
 68 – ממני שמעת? שסובר כהאי קברא שמונתות קרבים לנדבת יחיד,
 69 הלא רבי אליעזר הוא, והא שמעין ליה בהדיא דעולה זו עבדה
 70 תמורה. דתניא, עולה תבאה מן המותרות עושה תמורה, דברי
 71 רבי אליעזר. ואם כן אי אפשר לומר שרבי שמעון הממעט עולה זו
 72 מתמורה נוקט כשיטת רבי אליעזר.
 73 מתרצת הגמרא: רבי שמעון סבר לה כותיה דרבי אליעזר בתרא
 74 ופליג עליה בתרא. שאן שסובר רבי שמעון כרבי אליעזר שעולה
 75 הבאה מן המותרות קריבה לנדבת יחיד, מכל מקום לענין תמורה
 76 נחלק עליו, דרבי אליעזר סבר שעולה תבאה מן המותרות עושה
 77 תמורה, ואינו ממעט מההיקש למעשר כל דבר שאינו בא בחובה,
 78 ואילו איהו – רבי שמעון סבר שאין עושה תמורה משום ההיקש
 79 למעשר.
 80 מקשה הגמרא: אי הכי יקשה מה דבעי – שהסתפקו רבי אבין לעיל
 81 (ט) בשיטת רבי שמעון במשנה (ט) על פי שיטת רבי יוחנן, שאין
 82 ממירים וחוזרים וממירים באותו קרבן, אם הפריש אשם להתכפר
 83 בו והמיר בו בהמה אחרת, ואחר כך נתכפר באשם אחר וניתק זה
 84 – הראשון לעולה כדי מותר אשם, מהו שיתחזור וימיר בו באשם
 85 הראשון לאחר שכבר המיר בו פעם אחת. האם מאחר שהשתנתה
 86 קדושתו לקדושה אחרת חוזרים וממירים בו או לא. וקשה, אליבא
 87 דמאן הסתפק רבי אבין ספק זה, אליבא שהסתפק אליבא דרבי
 88 שמעון, הא אמרת שרבי שמעון סבירא ליה שעולה תבאה מן
 89 המותרות אין עושה תמורה כלל, ואפילו אם עדיין לא המיר
 90 בהמה זו מעולם. וכן אי אפשר לומר שהסתפק בשיטת חכמים,
 91 שהרי לשיטתם במשנה (ט) ממירים וחוזרים וממירים באותו אשם
 92 אפילו כשהוא עדיין עומד בקדושתו הראשונה.
 93 מתרצת הגמרא: רבי אבין הכי קמיפעיא ליה, אי משפחת תנא
 94 דקאי – אם תמצא תנא הסובר כרבי שמעון במשנה דאמר אין
 95 מימירין וחוזרין וממירין, וכמו כן סבירא ליה גם כרבי אליעזר
 96 דאמר עולה תבאה מן המותרות עושה תמורה ולא כשיטת רבי
 97 שמעון בברייתא הסובר שאינה עושה תמורה, יש להסתפק באשם
 98 שהמיר בו ואחר כך ניתק לעולה, מהו שיתחזור וימיר בו. ומבואר
 99 לעיל (ט) ששני ספיקות הסתפק רבי אבין. קודם הסתפק בשני גופין
 100 וקדושה אחת מאי דינו, וכגון במי שהמיר באשם, ואחר כך נפל בו
 101 מום וחיללו על בהמה אחרת. האם חוזר וממיר באשם השני, משום
 102 שהאשם הראשון והשני הם שני גופים, או שאינו חוזר וממיר בו,
 103 משום שקדושת האשם הראשון והשני היא קדושה אחת, והשני בא
 104 מכח הראשון שכבר המיר בו. ועוד הסתפק רבי אבין, ואם תימצא
 105 לומר שמאחר שהיא קדושה אחת אינו חוזר וממיר באשם השני,
 106 (או לא) אלא עדיין יש להסתפק בשתי קדושות וגוף אחד, מאי
 107 דינו. וכגון שהמיר באשם, ואחר כך התכפר באשם אחר וניתק
 108 הראשון לעולה, האם חוזר וממיר בו משום שהן שתי קדושות, או
 109 שאינו חוזר וממיר בו משום שכבר המיר בגוף זה.
 110 מסיקה הגמרא: תיבטי – לתעורר לשאל ספק זה חכמים רבים, עד
 111 אשר תעמוד על האמת, ולעת עתה עומדת שאלה זו בספק, שלא
 112 נפשטה.

1 ודבר שאינו בא בשותפות, דווקא בכל אלו נהגת תמורה, ולא
 2 בקרבנות ציבור ובקדשי בדק הבית ובדבר שאינו בא בחובה ובקרבן
 3 שותפים.
 4 רבי אמר, למה יצאת תמורת מעשר מעתה להכתב בפני עצמה,
 5 כדי לידון בתמורת שמו ובתמורת גופו. שמצות מעשר היא
 6 להכניס את כל הבהמות שנולדו לו לדיר, ולמנותם ביציאתם ולומר
 7 על העשירי 'הרי זה מעשר'. ושנינו במשנה בבכורות (ט), שאם קרא
 8 לתשיעי 'עשירי', ולעשירי קרא 'תשיעי', ולאחר עשר קרא שוב
 9 'עשירי', שלשתם קדושים בקדושת מעשר. העשירי קדוש משום
 10 שהוא עשירי במציאות, והתשיעי והאחד עשר קדושים משום שקרא
 11 עליהם שם 'עשירי', וקדושה זו קרויה 'תמורת שמו', ומקורה ממה
 12 שנאמר במעשר (ויקרא כ) 'וכל מעשר בקר וצאן, ודרשו מ'וכל'
 13 לרבות תמורת שמו. ומאחר שהתחדש במעשר דין זה שלא מצינו
 14 כדוגמתו בשאר קדושים, היה מקום לומר שלא ינהג בו דין 'תמורת
 15 גופו' שהיא תמורה של 'זו תחת זו' הנהגת בכל הקדושים, ועל כן
 16 הוצרך הכתוב להשמיענו שגם תמורת הגוף נהגת במעשר.
 17 ומעוד טעם נכתב שוב דין תמורת גופו במעשר, כדי לומר לה,
 18 שחלוק דין תמורת גופו מתמורת שמו בכמה דינים, ואלו הם: א.
 19 תמורת שמו קריבה על גבי המזבח בתורת שלמים, ואילו תמורת
 20 גופו של מעשר אינה קריבה למזבח, אלא תרעה עד שיפול בה מום
 21 ותיאכל במומה בגבולין בלא הקרבה. ב. תמורת שמו נגאלת, שאם
 22 נפל בה מום פודים אותה ונאכלת בגבולין, ומביאים ממדיה קרבן
 23 אחר. אולם תמורת גופו אינה נגאלת, אלא אם נפל בה מום נאכלת
 24 במומה בלא פדיון, שכן נאמר במעשר (שם כ) 'הוא ותמורתו יהיה
 25 קדש לא יגאל'. ג. תמורת גופו חלה בין על בהמה תמימה שהיא
 26 דבר הראוי למזבח, ובין על דבר שאינו ראוי למזבח, כגון בעלת
 27 מום. שכן נאמר במעשר (שם) 'לא יבקר בין טוב לרע', שהעשירי עצמו
 28 קדוש בין כשהוא תם ובין כשהוא בעל מום, והוא הדין לתמורת גופו.
 29 ואולם תמורת שמו אינה חלה אלא על דבר הראוי למזבח בלבד,
 30 והרי היא ככל הקדושים שאינם חלים על בעלי מום שקדם מומם
 31 להקדשם.
 32 הגמרא מקשה על דברי רבי: אמרי, וכי משום דרבי רחמנא
 33 – שריבתה התורה דאית ביה במעשר תמורת שמו איגרועי איגרוע
 34 דינו לענין תמורת גופו, שמשום כך יוצרך הכתוב לרבותה. מתרצת
 35 הגמרא: אין – אכן בגלל שהתחדש בו דין תמורת שמו צריך הכתוב
 36 לרבות בו תמורת גופו, משום דלולי ריבוי זה אמרינן מאי דרבי רבי
 37 ומאי דלא רבי לא רבי – מה שהתרבה בו התרבה, ומה שלא
 38 התרבה בו לא התרבה.
 39 שואלת הגמרא: והא מהיבא תיבי – מנין לנו שכל דבר שהתחדש
 40 בו דין מסוים התמעט משאר הדינים הנהגים בענין זה. משיבה
 41 הגמרא: אמר רב הונא בריה דרב יהושע, משום דהנה מעשר דבר
 42 תמורת לידון בדרך החדיש שהוא תמורת שמו צריך הכתוב לרבותו
 43 לתמורת גופו, ולולי הריבוי היינו אומרים שאין בו אלא חידושו
 44 בלבד.
 45 הגמרא חוזרת לבאר את דברי רבי שמעון בברייתא: רב נחמן בר
 46 יצחק סבר, שדבר שבחובה הוא קרבן שהתורה מחייבת אותו, ודבר
 47 שאינו בא בחובה הוא קרבן שחייב בו האדם את עצמו בנדבה, כגון
 48 שאמר 'הרי בהמה זו עולה'. על כן אמר ליה רב נחמן בר יצחק
 49 לרבא והקשה לו, לרבי שמעון דאמר שתמורה נהגת רק בקרב
 50 תבאה בחובה, וכי רק עולת חובה היא דעבדה – שעושה תמורה,
 51 הא – אבל עולת נדבה לא עושה תמורה.
 52 אמר ליה רבא, ודאי עולת נדבה נמי פין דקבלה עליה עבדה
 53 תמורה – מכיון שקיבל על עצמו באמירת 'הרי זו' להביאה למזבח,
 54 הרי היא עושה תמורה, ולא נצרכה – נצרך ההיקש למעשר אלא
 55 למעט מתמורה עולה תבאה מן המותרות. וכגון אשם שנדחה
 56 מהקרבה וניתק לרעה, שלאחר שנפל בו מום נמכר ומביאים ממדמי
 57 עולה. ומאחר שעולה זו אינה דבר שבחובה, שהרי לא התחייב